

Közzététel: 2018. szeptember 28.

A tanulmány címe:

A hátrányos helyzetű kistérségekben élő fiatalok felsőoktatásba kerülésének esélyei

Szerzők:

Polónyi István, kandidátus, a Debreceni Egyetem egyetemi tanára

E-mail: istvan.polonyi@arts.unideb.hu

DOI: <https://doi.org/10.20311/stat2018.10.hu1001>

Az alábbi feltételek érvényesek minden, a Központi Statisztikai Hivatal (a továbbiakban: KSH) Statisztikai Szemle c. folyóiratában (a továbbiakban: Folyóirat) megjelenő tanulmányra. Felhasználó a tanulmány, vagy annak részei felhasználásával egyidejűleg tudomásul veszi a jelen dokumentumban foglalt felhasználási feltételeket, és azokat magára nézve kötelezőnek fogadja el. Tudomásul veszi, hogy a jelen feltételek megszegéséből eredő valamennyi kárért felelősséggel tartozik.

1. A jogszabályi tartalom kivételével a tanulmányok a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Sztj.) szerint szerzői műnek minősülnek. A szerzői jog jogosultja a KSH.
2. A KSH földrajzi és időbeli korlátozás nélküli, nem kizárólagos, nem átadható, térítésmentes felhasználási jogot biztosít a Felhasználó részére a tanulmány vonatkozásában.
3. A felhasználási jog keretében a Felhasználó jogosult a tanulmány:
  - a) oktatási és kutatási célú felhasználására (nyilvánosságra hozatalára és továbbítására a 4. pontban foglalt kivétellel) a Folyóirat és a szerző(k) feltüntetésével;
  - b) tartalmáról összefoglaló készítésére az írott és az elektronikus médiában a Folyóirat és a szerző(k) feltüntetésével;
  - c) részletének idézésére – az átvevő mű jellege és célja által indokolt terjedelemben és az eredetihez híven – a forrás, valamint az ott megjelölt szerző(k) megnevezésével.
4. A Felhasználó nem jogosult a tanulmány továbbértékesítésére, haszonszerzési célú felhasználására. Ez a korlátozás nem érinti a tanulmány felhasználásával előállított, de az Sztj. szerint önálló szerzői műnek minősülő mű ilyen célú felhasználását.
5. A tanulmány átdolgozása, újra publikálása tilos.
6. A 3. a)–c.) pontban foglaltak alapján a Folyóiratot és a szerző(ke)t az alábbiak szerint kell feltüntetni:

„Forrás: Statisztikai Szemle c. folyóirat 96. évfolyam 10. számában megjelent, Polónyi István által írt A hátrányos helyzetű kistérségekben élő fiatalok felsőoktatásba kerülésének esélyei c. tanulmány (link csatolása)”

7. A Folyóiratban megjelenő tanulmányok kutatói véleményeket tükröznek, amelyek nem esnek szükségképpen egybe a KSH, vagy a szerzők által képviselt intézmények hivatalos álláspontjával.

A hátrányos helyzetű kistérségekben élő fiatalok felsőoktatásba kerülésének esélyei*

Polónyi István

kandidátus, a Debreceni
Egyetem egyetemi tanára

E-mail:

istvan.polonyi@arts.unideb.hu

A tanulmány a hátrányos helyzetű kistérségben élő fiatalok felsőoktatásba kerülését vizsgálja a felsőoktatási felvételi statisztika adataira építve. Azt elemzi, hogy az elmúlt másfél évtizedben hogyan alakult a hátrányos helyzetű kistérségek felsőoktatási rekrutációja és az onnan bejutó tanulók aránya, illetve bejutási esélye az összes felvett hallgató átlagos bejutási esélyéhez, valamint a legjobb helyzetű kistérségekben lakó fiatalok bejutási esélyéhez viszonyítva.

A szerző megállapítja, hogy a leghátrányosabb helyzetű kistérségekből a bekerülési esély, különösen az alap- (és osztatlan), nappali tagozatos képzés esetében a legrosszabb, és ez az állapot 2013 és 2017 között romlott. Ugyanakkor e kistérségcsoport fiataljainak nincs számottevő hátránya az államilag finanszírozott helyek elnyerésében.

TÁRGYSZÓ:

Felsőoktatás.

Hátrányos helyzetű kistérségek.

Bekerülési esély.

DOI: 10.20311/stat2018.10.hu1001

* A tanulmány alapjául szolgáló kutatás a „Társadalmi és szervezeti tényezők szerepe a hallgatói lemorzsolódásban” című, 123847 számú, a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított projekttámogatással, a K17 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

Tanulmányunkban a hátrányos helyzetű kistérségekben élő fiatalok felsőoktatásba kerülését vizsgáljuk a felsőoktatási felvételi statisztika (a felvi.hu) adataira építve.

A tanulók iskolai teljesítménye – s ennek részeként például a fiatalok felsőoktatásba kerülése – többféle megközelítésből vizsgálható.

Az egyik legrégebbi megközelítés *szociológiai alapú*, amely a tanulók iskolai teljesítményét mikroszintű szociokulturális helyzetükre, gazdasági, társadalmi és kulturális tőkájukra vezeti vissza. Ennek elméleti megalapozását többek között Bourdieu ([1978], [1999]), illetve DiMaggio [1982] munkái jelentik. A legismertebb ilyen típusú vizsgálat a Coleman-jelentés volt, amely az 1960-as években az Egyesült Államok kormányának megbízásából széles körű adatfelvételt készített az iskolákról, valamint tanulóikról, és arra a következtetésre jutott, hogy az iskolai teljesítményt, továbbá azon keresztül a későbbi foglalkozási életpályát, az életjövödelmet, a társadalmi mobilitást a családi háttér alapvetően befolyásolja (Coleman *et. al.* 1966). A felsőoktatás ilyen megközelítésű hazai vizsgálatainak széles köre ismert (például Ferge [1972], Andorka–Simkus [1983], Róbert ([2000], [2004])).

A másik megközelítés az *oktatásföldrajzi*, amely „az oktatás és képzés térbeli vonatkozásainak, földrajzi térrel való kapcsolatának vizsgálata” (M. Császár–Wusching [2016]). Az oktatásföldrajz a társadalomföldrajz 1960-as években kibontakozó rész-tudománya, amely Geipel [1965] munkásságára vezethető vissza, aki 1965-ben publikálta „Sozialräumliche Strukturen des Bildungswesens” (Az oktatás társadalmi térszerkezetei) című könyvét, és ugyanebben az időben indultak a témában átfogó kutatások (Freytag–Jahnke–Kramer [2015]). A vizsgálatunk szempontjából érdekes hazai felsőoktatási rekrutáció kutatási területén számos publikáció látott napvilágot (például Hegedűs [2015], [2016]; Polónyi [2008b], [2012], [2014a], [2014b]; Pusztai [2010], Szemerszki [2010]).

A harmadik megközelítés az *iskolai eredményesség vizsgálata*. Jóllehet az 1960-as években „az első ilyen jellegű (egyesült államokbeli) kutatások azt a lehangoló eredményt hozták, hogy az »iskola nem számít« (...). Azóta is szakadatlan erőfeszítéseket tesznek kutatók, hogy ezt a kiinduló tézist megcáfolják, és kimutassák, hogy az »iskola, az iskolavezetés és a tanár számít.«” (Lannert [2006]) Itt is elsősorban a már említett Coleman-jelentésre szoktak leginkább hivatkozni (Coleman *et. al.* [1966]), annak igazolására, hogy az „iskola nem számít”. Ugyanakkor az 1980-as évektől egyre szélesebb körben kezdték kutatni a hatékony iskola jellemzőit (lásd például Davis–Thomas [1989]; Reynolds [1982], [1995]; Reynolds *et al.* [2000]). Ebbe a körbe tartoznak a XX. század második felében kialakult nemzeti és nemzet-

közi kompetenciavizsgálatok (PISA [Programme for International Student Assessment – Nemzetközi Diákértékelési Program], TIMSS [Trends in International Mathematics and Science Study – Irányzatok a matematika és a természettudományok oktatásában], PIRLS [Progress in International Reading Literacy Study – Nemzetközi tanulói szövegértési képességmérés] stb.), de idesorolhatók a különböző iskolafenntartók iskoláinak teljesítménykülönbség-vizsgálatai is (például a legutóbbi hazai kutatások közül *Pusztai* [2004] és *Bacskai* [2012] munkái).

A legfontosabb három megközelítésen túl meg kell még említeni az oktatáspolitikára, -irányításra fókuszáló vizsgálatokat. A nagy nemzetközi szervezeteknek (Európai Unió, Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet, az Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete stb.) számos ilyen tárgyú publikációja ismert, mint ahogy a hazai közleményeket is hosszan lehetne sorolni (többek között *Bajomi et al.* [2003], *Polónyi* [2008a], *Halász* [2010]).

Jelen vizsgálatunk hipotézise az, hogy a hazai felsőoktatás 2010 óta bekövetkezett létszámváltozása nyomán a hátrányos helyzetű kistérségekből a bekerülés esélye csökkent. Hipotézisünket leginkább az oktatásföldrajzi megközelítésre építve igyekszünk bizonyítani. Azt vizsgáljuk, hogy 2001 és 2017 között hogyan alakultak a leghátrányosabb helyzetű kistérségek felsőoktatási felvételi jellemzői összehasonlítva a legjobb helyzetű kistérségek adataival.

1. Kutatási cél és módszerek

Kutatási célunk tehát a hátrányos helyzetű fiatalok felsőoktatásba kerülési esélyeinek elemzése.

A hátrányos helyzet azonosítására több módszer lehetséges. Erre a legáltalánosabban használt technika a *kérdőíves vizsgálat*, melynek előnye, hogy egyértelmű(bb)en megvalósítható egy jól standardizált kérdőív segítségével. Hátránya viszont, hogy költség- és munkaigényes, hiszen egy reprezentatív mintán elvégzett kérdőíves felvétel jelentős erőforrásokat igényel. Ilyen vizsgálaton alapszik például *Pusztai* [2010] kutatása.

A felsőoktatási hátránykompenzálással, azaz a hatósági minősítés alapján történő azonosítás során a felvételi eljárásban az ilyen címen kapott többletpontszámok figyelembevételével elemezzük a felvett hallgatók megoszlását. Ilyen vizsgálatokat az utóbbi időben *Hegedűs* [2015], [2016] végzett. Ennek a módszernek az az előnye, hogy viszonylag nagy adatbázison (a felsőoktatási felvételi adatbázison) elemezhető, ami lényegében az összes érintett populációt magában foglalja. Hátránya egyrészt, hogy a besorolás – jóllehet valamilyen jogszabályi meghatározáson nyugszik – mégis

sok különböző hivatali szereplő állásfoglalásától függ, tehát kérdéses annak homogenitása; másrészt, hogy a jogszabályi meghatározás változása nem teszi lehetővé, vagy legalábbis nehezíti a hosszabb távú összehasonlítást.

Lehet a felvett *hallgatók középiskolájának jellemzői* (például típusa, fenntartója, kompetenciaeredményei) *alapján* is vizsgálni a hátrányos helyzetű tanulók tanulási teljesítményét, illetve továbbtanulási jellemzőit. Ezek az iskolát befogadó kistérségek alapján elemezhetők (*Garami* [2013]), valamint a kompetenciaeredmények vizsgálhatók a – kompetencia méréshez kapcsolódó tanulói háttérrel feltáró kérdőív alapján készített – családi háttérindexszel¹ együtt (*Csüllög–Lannert–Zempléni* [2015]).

A jelentkező, illetve felvett hallgatók lakóhely szerinti területi megoszlása segítségével is lehet vizsgálni (*Polónyi* [2014b]). A hátrányos helyzetű lakóhely és a hátrányos helyzet közötti összefüggés természetesen sokrétű, nem triviálisan azonos. Mint *Garami* írja: „A hátrányosabb (térségi) környezeti feltételek adott esetben »visszahúzzhatják« azokat a családokat és iskolákat is, melyek adottságaik alapján jobb eredmények elérésére is képesek lennének. A kedvezőtlenebb adottságokkal rendelkező térségekben »összecsúsznak« a kedvezőtlen térségi adottságokból, valamint a kedvezőtlen társadalmi háttérből adódó hátrányok. A hátrányosabb helyzetet teremtő kistérségi jellemzők erősebben tudják kifejteni negatív hatásukat, mint az előnyösebb mutatók a maguk kedvezőbb hatását. Ez pedig a hátrányok, az előnytelen adottságok olyan szintű »halmozódását« okozhatja, amely komolyan akadályozhat bármilyen térségi szintű fejlesztést.”² (*Garami* [2013] 209. old.) Tehát a hátrányos helyzetű térségben élés és a hátrányos helyzet közé nem tehető egyenlőségjel, a hátrányos helyzetű kistérségekben élő fiatalok felsőoktatásba kerülése mégis fontos „lakmuszpapírja” lehet az előbbinek.

Jelen tanulmányunkban a leghátrányosabb helyzetű kistérségekben élő (állandó lakhelyű) fiatalok felsőoktatásba jutásának jellemzőit vizsgáljuk. Összehasonlítjuk a leghátrányosabb és a legjobb helyzetű kistérségből, valamint az összes jelentkezőt és felvett fiatalok bekerülési esélyeit.

Az elemzéshez a felvi.hu által 2001 és 2017 közötti évekre, kistérségi megoszlásban közreadott, a felsőoktatási jelentkezésre és a felvételre vonatkozó adatokat használtuk: az összes első helyen jelentkezőt és felvett, az alap- (és osztatlan) képzésre, nappali tagozatos munkarendre első helyen jelentkezőt és felvett, továbbá az államilag finanszírozott képzésre első helyen jelentkezőt és felvett hallgatók adatait használtuk.

Az elemzést a 2008. évi besorolás alapján a leghátrányosabb helyzetű utolsó 40 és a legjobb helyzetű első 41,³ valamint az összes kistérségre végeztük el. Az, hogy a

¹ Lásd az Oktatási Hivatal „Országos kompetenciamérés” általános leírását https://www.oktatas.hu/koznevelés/merések/kompetenciamérés/alt_leiras.

² A szerző azt is hozzáteszi, hogy az ilyen kedvezőtlen háttérű térségek közel felében a vártnál jobb eredményeket tapasztalt. (Uo.)

³ A legjobb helyzetű kistérségek száma 41, az elemzést Budapest nélkül is elvégeztük.

kistérségek közül a leghátrányosabb 40-et, illetve legjobb helyzetű 41-et választottuk ki, talán vitathatónak tűnik, azonban a vizsgálatot elvégeztük 20-20 kistérségre is, és eredményeink azt igazolják, hogy a tendenciákban alig van különbség. Lehetne azonos lakosságszámú kistérséget választani a legjobb és a leghátrányosabb pólusról, azonban ez is hasonló, esetenként még polarizáltabb eredményeket hozna.

1. táblázat

A 40 leghátrányosabb helyzetű és a 41 legjobb helyzetű kistérség fejlettségük növekvő sorrendjében, 2008

A 40 leghátrányosabb helyzetű kistérség		A 41 legjobb helyzetű kistérség	
Abaúj-Hegyközi	Vásárosnaményi	Bicskei	Tatabányai
Bodrogközi	Csurgói	Sárvári	Mosonmagyaróvári
Sellyei	Szigetvári	Dunaújvárosi	Székesfehérvári
Mezőkovácsházai	Kadarkúti	Zalaegerszegi	Gárdonyi
Csengeri	Baktalórántházai	Tiszaújvárosi	Veszprémi
Sarkadi	Mátészalkai	Debreceni	Siófoki
Mezőcsáti	Tokaji	Kőszegi	Ráckevei
Encsi	Barcsi	Ercsi	Tatai
Fehérgyarmat	Sárospataki	Csepregi	Balatonalmádi
Jánoshalmi	Tamási	Egri	Hévízi
Bácsalmási	Tiszafüredi	Szegedi	Győri
Szikszói	Kisteleki	Móri	Balatonfüredi
Ózdi	Lengyeltóti	Monori	Veresegyházi
Edelényi	Püspökladányi	Gyáli	Gödöllői
Hevesi	Szécsényi	Komáromi	Szentendre
Sásdi	Pétervásárai	Szombathelyi	Pilisvörösvári
Berettyóújfalui	Salgótarjáni	Pécsi	Budapest
Nyírbátori	Balmazújvárosi	Esztergomi	Érdi
Szerencsi	Szeghalomi	Váci	Dunakeszi
Bátonyterenyi	Hajdúhadházi	Sopron-Fertődi	Budaörsi
		Keszthelyi	

Forrás: KSH [2008].

A 2. táblázat a 40 leghátrányosabb helyzetű kistérséget régióként és megyé-
ként mutatja be. Szembetűnő, hogy a 40-ből 26, azaz a leghátrányosabb helyzetű
kistérségek mintegy kétharmada az Észak-Magyarországon és az Észak-Alföldön
található.

2. táblázat

A 40 leghátrányosabb helyzetű kistérség régióként és megyéként, 2008

Kistérség	Megye	Kistérség	Megye
Észak-Magyarország (15 kistérség)		Észak-Alföld (11 kistérség)	
Abaúj-Hegyközi	Borsod-Abaúj-Zemplén	Csengeri	Szabolcs-Szatmár-Bereg
Bodrogekői	Borsod-Abaúj-Zemplén	Fehérgyarmat	Szabolcs-Szatmár-Bereg
Mezőcsáti	Borsod-Abaúj-Zemplén	Nyírbátori	Szabolcs-Szatmár-Bereg
Encsi	Borsod-Abaúj-Zemplén	Vásárosnaményi	Szabolcs-Szatmár-Bereg
Szikszói	Borsod-Abaúj-Zemplén	Baktalórántházai	Szabolcs-Szatmár-Bereg
Ózdi	Borsod-Abaúj-Zemplén	Mátészalkai	Szabolcs-Szatmár-Bereg
Edelényi	Borsod-Abaúj-Zemplén	Berettyóújfalui	Hajdú-Bihar
Szerencsi	Borsod-Abaúj-Zemplén	Püspökladányi	Hajdú-Bihar
Tokaji	Borsod-Abaúj-Zemplén	Balmazújvárosi	Hajdú-Bihar
Sárospataki	Borsod-Abaúj-Zemplén	Hajdúhadházi	Hajdú-Bihar
Bátonyterenyei	Nógrád	Tiszafüredi	Jász-Nagykun-Szolnok
Szécsényi	Nógrád		
Salgótarjáni	Nógrád	Dél-Alföld (6 kistérség)	
Pétervásárai	Heves	Mezőkovácsházai	Békés
Hevesi	Heves	Sarkadi	Békés
		Szeghalomi	Békés
Dél-Dunántúl (8 kistérség)		Jánoshalmi	Bács-Kiskun
Kadarkúti	Somogy	Bácsalmási	Bács-Kiskun
Barcsi	Somogy	Kisteleki	Csongrád
Lengyeltóti	Somogy		
Csurgói	Somogy		
Sellyei	Baranya		
Sásdi	Baranya		
Szigetvári	Baranya		
Tamási	Tolna		

2. Eredmények

A hazai felsőoktatás a rendszerváltást követően jelentős tömegesedési folyamatot ment át. Az azóta eltelt időszak általános tendenciáit mutatjuk be a következő alfejezetben.

2.1. A hazai felsőoktatásba jelentkezők és felvettek általános tendenciái

A hallgatólétszám a 2005/2006-os tanévben volt a legmagasabb (424 161 fő), majd ezt követően csökkenni kezdett, ami elsősorban a részidős képzésben részt vevők számának mérséklődéséből eredt. A nappali tagozatos hallgatólétszám is csökkenni kezdett 2008/2009-től (242 928 fő), és ez a folyamat felgyorsult 2012/2013-tól. Mindennek az volt az oka, hogy a releváns korosztály és a halasztott továbbtanulásból adódó bázis kimerült, valamint a bolognai rendszerű kétszintű képzések bevezetése miatt átalakultak a továbbtanulás stratégiái, és nem utolsósorban változott az oktatáspolitikai: a szigorodó bejutási ponthatárok és a kétszintű érettségi követelő szakok száma növekedett (ha úgy tetszik az oktatáspolitikai „visszaelitizálási” törekvései kerültek előtérbe).

3. táblázat

A hazai felsőoktatás összes, valamint nappali tagozatos hallgatóinak száma és a 18–22 éves korcsoport létszámalakulása (fő)

Tanév	Összes hallgató	Nappali tagozatos hallgatók	18–22 éves korcsoport
1990/1991	108 376	76 601	714 214
1991/1992	114 690	83 191	721 974
1992/1993	125 874	92 328	728 004
1993/1994	144 560	105 240	764 984
1994/1995	169 940	118 847	810 734
1995/1996	195 586	132 997	846 432
1996/1997	215 115	145 843	870 380
1997/1998	254 693	156 894	881 108
1998/1999	279 397	168 183	854 078
1999/2000	305 702	177 654	808 047
2000/2001	327 289	183 876	767 828
2001/2002	349 301	192 974	746 987
2002/2003	381 560	203 379	714 934
2003/2004	409 075	216 296	685 499
2004/2005	421 520	225 512	669 870
2005/2006	424 161	231 482	656 842
2006/2007	416 348	238 674	649 379
2007/2008	397 704	242 893	644 531

(A táblázat folytatása a következő oldalon.)

(Folytatás.)

Tanév	Összes hallgató	Nappali tagozatos hallgatók	18–22 éves korcsoport
2008/2009	381 033	242 928	640 176
2009/2010	370 331	242 701	632 111
2010/2011	361 347	240 727	633 721
2011/2012	359 824	241 614	629 579
2012/2013	338 467	233 678	625 225
2013/2014	320 124	223 604	622 663
2014/2015	306 524	217 248	612 549
2015/2016	295 316	210 103	595 384
2016/2017	287 018	205 560	574 188

Forrás: Hallgatói létszámadatok: Oktatási Hivatal felsőoktatási statisztikái; korcsoportadatok: a KSH interaktív korfája.

A felsőoktatásba jelentkezők száma 2007-ben (108 928 fő) és 2013-ban (109 271 fő) volt a legalacsonyabb, egy-egy oktatáspolitikai tervezet bejelentése nyomán: 2007-ben a fejlesztési részhozzájárulás elnevezésű tandíj bevezetésének terve (a 2008-as népszavazás következtében nem valósult meg), 2013-ban az önfenntartó felsőoktatás kialakításának terve, ami a tandíj széles körű bevezetését vetítette előre, és egyben az államilag nem finanszírozott hallgatók költségtérítésének önköltségi szintre (lényegében duplájára) emelését is jelentette (ebből az önköltségi költségtérítés bevezetése valósult meg, és a hallgatólétszám visszafogása is része lett az oktatáspolitikának).

4. táblázat

Az összes, az alap- (és osztatlan) felsőfokú nappali képzésre jelentkezők és felvettek, a 17 éves, valamint az érettségizett népesség száma (fő)

Év	Összes jelentkező	Összes felvett	Alap- (és osztatlan), nappali képzésre jelentkezők	Alap- (és osztatlan), nappali képzésre felvettek	17 éves népesség	Érettségizett tett az adott évben
2001	148 880	98 031	83 642	48 622	129 158	88 908
2002	164 703	109 470	87 539	51 366	128 105	90 409
2003	160 217	106 376	84 925	50 629	133 738	89 227
2004	167 371	109 851	94 104	53 211	129 629	92 954

(A táblázat folytatása a következő oldalon.)

(Folytatás.)

Év	Összes jelentkező	Összes felvett	Alap- (és osztatlan), nappali képzésre jelentkezők	Alap- (és osztatlan), nappali képzésre felvettek	17 éves népesség	Érettségit tett az adott évben
2005	150 232	103 364	90 693	51 288	124 538	88 538
2006	132 771	94 142	83 906	52 885	123 825	90 786
2007	108 928	81 637	76 392	50 405	123 089	91 029
2008	113 896	96 330	67 889	50 989	126 212	81 183
2009	143 906	109 336	85 503	54 803	125 674	90 450
2010	160 033	114 106	89 373	54 887	120 690	87 244
2011	161 731	115 841	88 908	55 634	115 891	85 925
2012	126 574	92 475	71 069	50 289	118 618	83 448
2013	109 271	83 354	63 249	46 480	115 987	76 707
2014	121 446	86 032	67 231	44 175	109 694	77 302
2015	119 714	82 897	67 089	42 284	101 848	72 467
2016	124 982	85 019	68 664	43 057	98 171	68 547
2017	118 766	82144	66175	43123	95 350	68 255

Forrás: A felvi.hu és a KSH adatai alapján.

Az adatok alapján megállapítható, hogy az évente bekerülő hallgatók száma 2010 óta nem kismértékben fogyott. Ez a létszámcsökkenés feltételezésünk szerint inkább a hátrányos helyzetű régiókban élő fiatalokat sújtja. Erre a feltételezésre építve fogalmaztuk meg – már korábban említett – hipotézisünket, miszerint a hazai felsőoktatás 2010 óta bekövetkezett létszámváltozása nyomán a hátrányos helyzetű régiókból csökkent a bekerülési esély.

A hazai felsőoktatást a demográfiai folyamatokat meghaladó szűkülés jellemzi. Ennek oktatáspolitikai okait már említettük.⁴ A folyamatnak nyilvánvalóan azok a társadalmi rétegek a vesztesei, amelyeknek fiataljai nem tudnak magas színvonalú oktatáshoz hozzáférni, akiknek anyagi helyzete – és egyáltalán az ilyen szolgáltatások szükségessége – nem teszi lehetővé a korrepetálás, a külön órák, az idegen nyelvi különórák, azaz az árnyékoktatás igénybevételét. Hipotézisünk szerint ez a hátrányos kistérségekben élő fiatalok esetében lényegesen gyakoribb, így innen a felsőoktatásba kerülés esélye a vázolt oktatáspolitikai lépések nyomán beszűkült.

⁴ Nemzetközi összehasonlításban vizsgálva azt látjuk, hogy a hazai fejlődési tendencia elfordult a fejlett világban tapasztalt trendektől. Az OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development – Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet) és az EU (Európai Unió) felsőoktatási részvételt jellemző bruttó részvételi hányadának (gross enrolment ratio) országátlagos az elmúlt 15 évben egy viszonylag magas szintről tovább növekedett (az EU esetében 65-ről közel 70 százalékra, az OECD esetében 69-ről 75 százalékra). Ugyanakkor a magyar felsőoktatás hasonló mutatószáma kezdetben kismértékben, 2012-től viszont jelentősebben csökkent (2010 és 2015 között 62-ről 51 százalékra esett).

2.2. Bekerülési esélyek alakulása kistérségcsoportonként

A következőkben a felvi.hu adatai alapján az évente felvettek és a jelentkezők hányadosának alakulását, azaz a bekerülési arányt, illetve annak tendenciáját vizsgáljuk kistérségcsoportonként. Ez az arány egy „beszédes” mutató, mert értelmezhető úgy, mint az egyszerűsített bekerülési esély. Ebből kiindulva, több tényezőt figyelembe véve alakítottuk ki indikátorainkat:

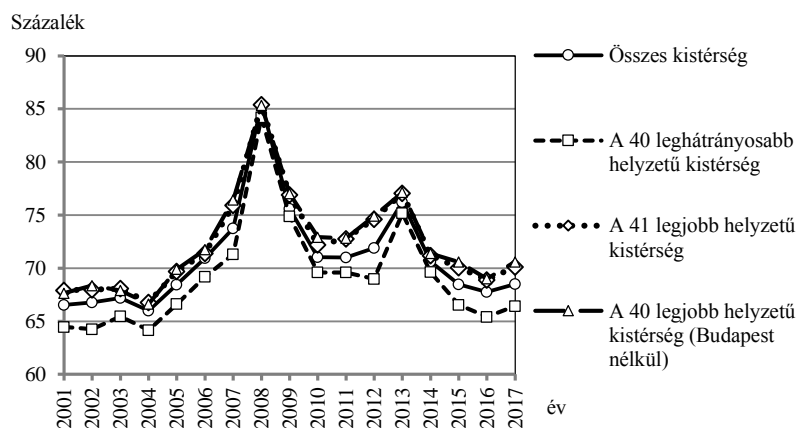
1. a bekerülési esélyek 2008. és 2017. évi, valamint a 2013. és 2017. évi különbségét (ez lényegében a 2017. évi bekerülési esélynek a két legmagasabb bekerülési esélyhez mért különbsége) (lásd az 5. táblázatot);

2. az egyes kistérségcsoportok bekerülési esélyének különbségét az átlaghoz (az összes kistérségre vonatkozó átlaghoz) viszonyítva (2010-ben, amikor a jelentkezők száma a csúcson, 2013-ban, amikor a jelentkezők száma minimális volt, és 2017-ben, a vizsgálat időpontjában) (lásd a 6. táblázatot);

3. a 2013 és 2017 közötti időszak trendelemzését. (lásd a 2., a 4. és a 6. ábrát).

Az 1. ábra jól mutatja, hogy a felsőoktatási bekerülési esély látszólag hektikusan alakult, mindezt nyilvánvalóan az befolyásolta, hogy amikor a jelentkezők száma visszaesett a tandíjbevezetés bejelentése nyomán, akkor a felvettek száma csökkent ugyan – az intézményekbe felvehető keretszámának viszonylagos merevsége miatt –, de messze nem ugyanolyan mértékben, így a bekerülési esély növekedett.

1. ábra. A felsőoktatásba jelentkezők bekerülési esélyei kistérségcsoportonként

Forrás: A felvi.hu adatai alapján saját számítás.

Az elemzést az alap- (és osztatlan), nappali képzésre, valamint az államilag finanszírozott helyre felvett hallgatókra megismételve, hasonló tendenciákat tapasztalunk. (Lásd a 3. és az 5. ábrát.)

5. táblázat

A kistérségcsoportok bekerülési esélyeinek különbségei
(százalékpont)

Kistérség	Összes képzés		Alap- (és osztatlan), nappali képzés		Államilag finanszírozott képzés	
	2008. és 2017.	2013. és 2017.	2008. és 2017.	2013. és 2017.	2008. és 2017.	2013. és 2017.
	évi különbsége					
Összes	15	7	10	8	6	5
A 40 leghátrányosabb helyzetű	18	8	13	11	8	7
A 41 legjobb helyzetű	14	7	9	8	4	5
A 40 legjobb helyzetű (Budapest nélkül)	15	7	9	8	5	5

Megjegyzés. Itt és a továbbiakban az eltérő eredmények a kerekítésekből adódnak.

Elégé szembeűnő, hogy a legnagyobb „esélyvesztés” mindkét vizsgált időszakban a leghátrányosabb helyzetű régiók fiataljai esetében tapasztalható.

Elemzésünk másik indikátora az esélyváltásoknál annak vizsgálata, hogy egyes években – nevezetesen 2010-ben, amikor a jelentkezők száma a csúcson volt, és 2013-ban, amikor a jelentkezők száma a minimális volt, és a vizsgálat időpontjában 2017-ben – mekkora az egyes kistérségcsoportok bekerülési esélykülönbsége az átlaghoz (az összes kistérségre vonatkozó átlaghoz) viszonyítva. (Lásd a 6. táblázatot.)

Jól látszik, hogy a hátrányos helyzetű kistérségekből kikerülő fiatalok esélye az átlag alatt alakult, kivéve az államilag finanszírozott helyekre felvettek esetében, ahol lényegében az átlagnak megfelelő, sőt 2013-ban annál jobb volt. Különösen kitűnik az alap- (és osztatlan), nappali képzés bekerülési esélyeinek az átlagnál jelentősen kedvezőtlenebb szintje.

A 3. ábra az 1. ábra (amely a felsőoktatás bekerülési esélyeit mutatja kistérségcsoportonként) 2013 és 2017 közötti időszakának trendelemzése. (Itt az összes felsőoktatásba jelentkező és felvett létszám hányadosa látszik valamennyi munkarendre, képzési szintre és finanszírozási formára együttesen). A 3. ábrán világosan látszik a 40 leghátrányosabb helyzetű kistérségben élő fiatalok bekerülési esélyének teljes időszak alatti alacsonyabb szintje. Egyedül 2008-ban – a tandíjbevezetés „árnyékában” bekövetkezett radikális jelentkezőszám-csökkenés időszakában –

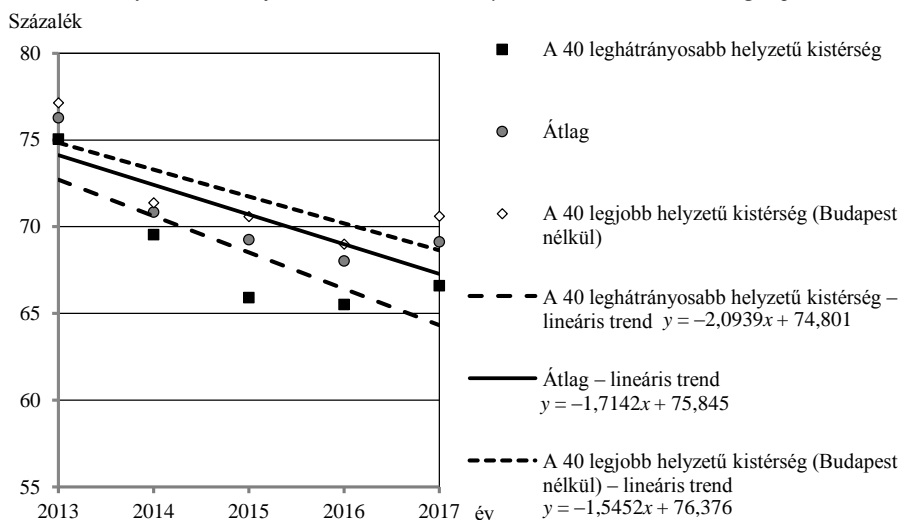
volt az átlaggal azonos bekerülési esélyük, mind előtte, mind utána jelentős bekerülési esélyhátrány jellemezte ezt a kistérségcsoportot. 2011 és 2017 között is nyílt az esélyolló, azaz csökkent a bekerülési esélyük. A leghátrányosabb kistérségekből a legkisebb a bekerülés esélye, és ennek a trendje meredeken csökken 2013 és 2017 között. (Lásd a 2. ábrát.)

6. táblázat

A kistérségcsoportok bekerülési esélyeinek az összes kistérségre vonatkozó átlaghoz viszonyított 2010., 2013. és 2017. évi különbségei (százalékpont)

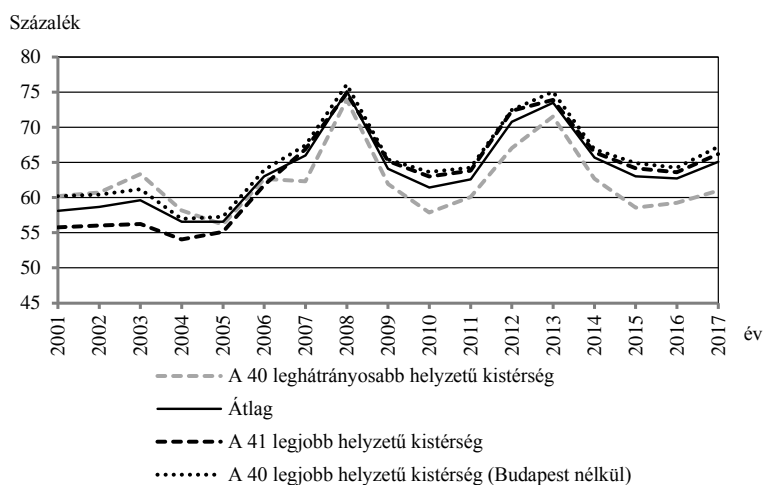
Kistérség	Összes képzés			Alap- (és osztatlan), nappali képzés			Államilag finanszírozott képzés		
	2010.	2013.	2017.	2010.	2013.	2017.	2010.	2013.	2017.
	évben								
A 40 leghátrányosabb helyzetű – az összes kistérségre vonatkozó átlag	-2	-1	-3	-4	-2	-4	0	2	0
A 41 legjobb helyzetű – az összes kistérségre vonatkozó átlag	1	0	1	2	0	1	-1	-2	-1
A 40 legjobb helyzetű (Budapest nélkül) – az összes kistérségre vonatkozó átlag	2	1	1	2	2	2	1	0	1

2. ábra. A felsőoktatásba jelentkezők bekerülési esélyeinek trendelemzése kistérségcsoportonként

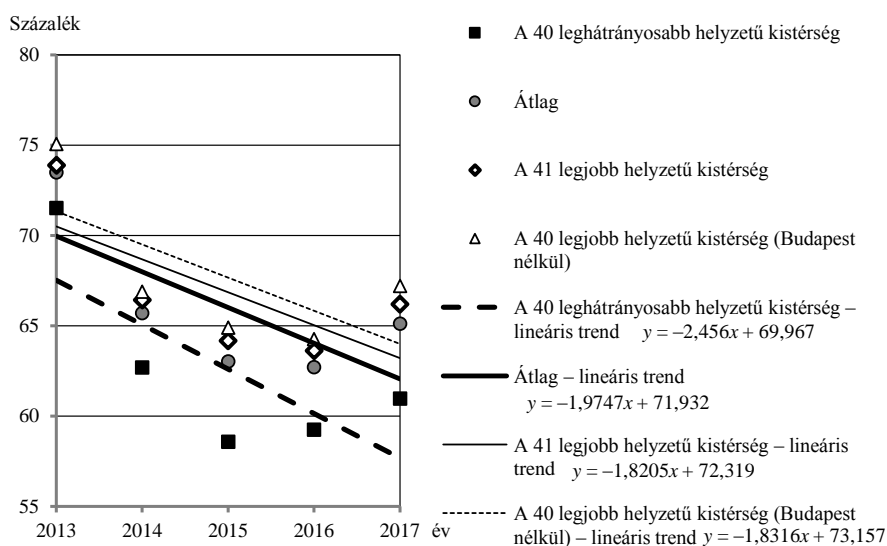

A 3. ábra az alap- (és osztatlan), nappali képzés esetében a bekerülési esélyek alakulását, a 4. ábra annak 2013 és 2017 közötti trendjét mutatja. Itt az előzőnél (tehát az összes hallgató esetében tapasztaltnál) is jelentősebbek az esélyromlások, és itt is a leghátrányosabb helyzetű kistérség esetében legmagasabb az esélyvesztés.

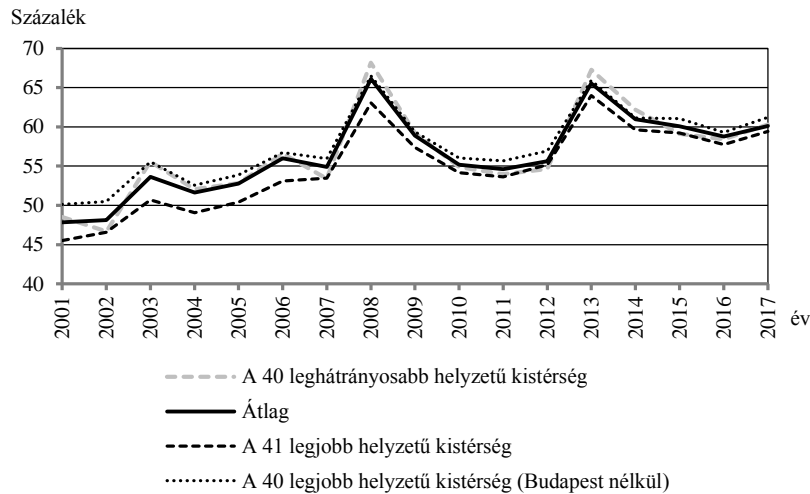
3. ábra. A felsőoktatás alap- (és osztatlan), nappali képzésére jelentkezők bekerülési esélyei kistérségcsoportonként

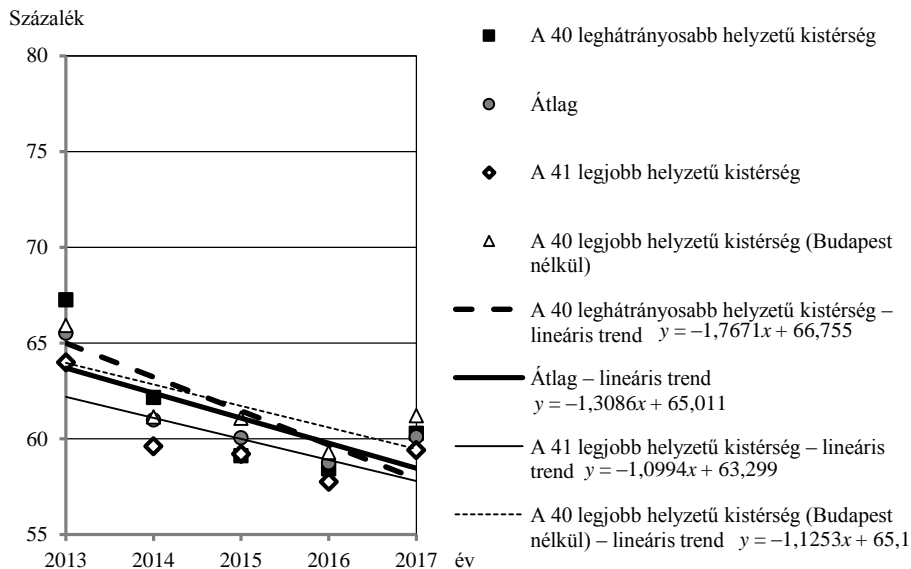
4. ábra. A felsőoktatás alap- (és osztatlan), nappali képzésére jelentkezők bekerülési esélyeinek trendelemzése kistérségcsoportonként

5. ábra. A felsőoktatás államilag finanszírozott képzésére jelentkezők bekerülési esélyei kistérségcsoportonként

6. ábra. A felsőoktatás államilag finanszírozott képzésére jelentkezők bekerülési esélyeinek trendelemzése kistérségcsoportonként

Az 5. és a 6. ábra az államilag finanszírozott helyekre történő bekerülési esélyeket mutatja. Itt a korábbiaktól némileg eltérő tendenciákat látunk. A 5. ábrán látható,

hogy a bekerülési esélyek a leghátrányosabb helyzetű kistérségekből az államilag finanszírozott helyekre 2008 óta ingadozva ugyan, de javultak, olyannyira, hogy 2008-ban és 2013-ban az átlagot meghaladták, és 2017-ben megegyeztek az átlaggal. A 6. ábra szerint 2013-ban a leghátrányosabb helyzetű kistérségekben élő fiatalok bekerülési esélyei jobbak voltak, mint az összes kistérség átlaga, és a legjobb helyzetű kistérségben élő fiatalok bekerülési esélyeit is meghaladták. A 40 leghátrányosabb helyzetű kistérségben élők esélyeinek romlása itt is látszik, azonban lényegesen kisebb mértékben tér el, illetve szűkebb tartományban mozog az eltérés az összes kistérség hasonló jellemzőjétől.

Eredményeink tehát részben igazolják hipotézisünket. Az alap- (és osztatlan) képzés esetében a bekerülési esélyek egyértelműen romlottak 2010 és 2017, illetve 2013 és 2017 között. Ugyanakkor – hipotézisünkkel ellentétben – az államilag finanszírozott helyekre felvettek esetében lényegesen kisebb az eltérés, s az átlag körül alakulnak a hátrányos helyzetű régiók tanulójának bekerülési esélyei. Sőt, azokban az években, amikor a jelentkezők száma a legalacsonyabb volt (2008-ban, 2013-ban) a leghátrányosabb régiókban élő fiatalok bekerülési esélye meghaladja az átlagot. Alighanem mindez két tényező hatására alakult így. Egyrészt azért, mert az államilag finanszírozott létszámban szerepelnek a mesterképzés hallgatói is, akiknél (miután alapképzetségüket már megszerezték) valószínűleg nincs akkora jelentősége a származási térségnek (köztük igen magas, 2017-ben 89 százalék volt az államilag finanszírozottak aránya⁵). Másrészt a hátrányos helyzetű kistérségekben élő fiatalok hátránykompenzálásra kapott többletpontszámának is nyilvánvalóan pozitív hatása van a bekerülésére az államilag finanszírozott helyekre.

3. Összegzés

A hazai felsőoktatást 2005 óta csökkenő hallgatólétszám jellemzi, ezen belül a nappali tagozatos létszám 2008 óta fogyatkozik, 2012-től felgyorsultan, aminek egyrészt az az oka, hogy a felsőoktatásban tanulók releváns korcsoportja csökken, másrészt legalább ennyire érvényesül az oktatáspolitikai hatása is (a bekerülési feltételek szigorítása). Ezek a folyamatok a hátrányos helyzetű hallgatók kiszorulására engednek következtetni.

Ebben a tanulmányban azt vizsgáltuk, hogy a hallgatólétszám stockját befolyásoló flow, a felvételi folyamat során hogyan alakul a hátrányos helyzetű kistérségekből

⁵ Miközben az összes felvett között 72 százalék, az alap- (és osztatlan), nappali képzésre felvettek között pedig 75 százalék volt 2017-ben az államilag finanszírozottak aránya.

bejutó tanulók bekerülési esélye az összes felvett hallgató átlagos bekerülési esélyéhez, valamint a legjobb helyzetű kistérségekben élő fiatalokéhoz viszonyítva. Megállapítottuk, hogy a leghátrányosabb helyzetű kistérségekből a bekerülési esély az alap- (és osztatlan) nappali képzés esetében 2013 és 2017 között romlott. Az államilag finanszírozott helyek esetében a bekerülés esélyének különbsége lényegesen kisebb a hátrányos helyzetű kistérségekből, sőt egyes években jobb, mint az átlagos, de 2017-ben is azonos azzal.

Ezek az eredmények részben megerősítik, részben kiegészítik Polónyi [2014b] következtetéseit. Az a tanulmány a hátrányos helyzetű kistérségekben élő fiatalok romló bekerülési esélyeit a felsőfokú szakképzés esetében mutatta ki. A hátrányokat bizonyító megállapításokhoz az akkortól eltérő módszerekkel jutottunk jelen dolgozatunkban. Jelen vizsgálatunk új megfigyelési eredménye – amellyel a 2014-es tanulmány nem foglalkozott –, hogy az államilag támogatott helyekre történő bejutás esetében a hátrányos helyzetű kistérségekben élő fiatalok bekerülési esélyeinek átlag körüli alakulása, ami azt mutatja, hogy nem történt esélyvesztés 2001 és 2017 között a kedvezőbb helyzetű régiókban élő fiatalokhoz képest. Ennek okait azonban a felvi.hu adatai alapján nem lehet feltárni (mivel ez olyan elemek figyelembevételét igényelné, amelyek a felvi.hu adataiban nem érhetők el, mint például a mesterképzésbe jelentkezők és felvettek lakóhelyének kistérségi megoszlása, illetve a felvettek között hátránykompenzáló pontszámmal rendelkezők lakóhelyének kistérségi megoszlása). Az okokhoz tehát a részletesebb adatokat tartalmazó éves felvételi adatbázisok elemzésére építkezve lehet közelebb jutni, ami egy következő vizsgálat témája lehet.

Függelék

Bekerülési esélyek kistérségcsoportonként

Kistérség	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2008–2017	2013–2017
	Összes jelentkező bekerülési esélyei																		
Összes	66	66	66	66	69	71	75	85	76	71	72	73	76	71	69	68	69	15	7
A 40 leghátrányosabb helyzetű	64	64	65	64	67	69	71	84	75	70	70	69	75	70	66	66	67	18	8
A 41 legjobb helyzetű	66	66	66	65	69	71	76	84	77	72	72	75	76	71	70	68	70	14	7
A 40 legjobb helyzetű (Budapest nélkül)	68	68	68	67	70	72	76	85	77	73	73	75	77	71	71	69	71	15	7

(A táblázat folytatása a következő oldalon.)

(Folytatás.)

Kistérség	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2008–2017	2013–2017
	Alap- (és osztatlan), nappali képzésre jelentkezők bekerülési esélyei																		
Összes	58	59	60	57	57	63	66	75	64	61	63	71	73	66	63	63	65	10	8
A 40 leghátrányosabb helyzetű	60	61	63	58	56	63	62	74	62	58	60	67	72	63	59	59	61	13	11
A 41 legjobb helyzetű	56	56	56	54	55	62	67	75	65	63	64	72	74	66	64	64	66	9	8
A 40 legjobb helyzetű (Budapest nélkül)	60	60	61	57	57	64	67	76	65	64	64	72	75	67	65	64	67	9	8
	Államilag finanszírozott képzésre jelentkezők bekerülési esélyei																		
Összes	48	48	54	52	53	56	55	66	59	55	55	56	66	61	60	59	60	6	5
A 40 leghátrányosabb helyzetű	49	47	56	52	53	57	53	68	59	55	54	55	67	62	59	58	60	8	7
A 41 legjobb helyzetű	45	47	51	49	50	53	53	63	57	54	54	55	64	60	59	58	59	4	5
A 40 legjobb helyzetű (Budapest nélkül)	50	50	56	53	54	57	56	66	59	56	56	57	66	61	61	59	61	5	5

Irodalom

- ANDORKA R. – SIMKUS A. [1983]: Az iskolai végzettség és a szülői család társadalmi helyzete. *Statistikai Szemle*. 61. évf. 6. sz. 592–611. old.
- BACSKAI K. [2012]: Egyházi iskolák eredményessége a PISA 2009-ben három közép-európai országban. In: *Földvári M. – Nagy G. D. (szerk.): Vallás a keresztény társadalom után. Tanulmányok Tomka Miklós emlékére*. Belvedere. Szeged. 253–270. old.
- BAJOMI I. – BERKOVITS B. – ERŐSS G. – IMRE A. [2003]: Esélyegyenlőség és oktatáspolitikai öt európai országban. *Educatio*. IV. sz. 580–601. old.
- BOURDIEU, P. [1978]: *A társadalmi egyenlőtlenségek újratermelődése*. Gondolat Kiadó. Budapest.
- BOURDIEU, P. [1999]: Gazdasági tőke, kulturális tőke, társadalmi tőke. In: *Angelusz R. (szerk.): A társadalmi rétegződés komponensei*. Új Mandátum Kiadó. Budapest. 138–155. old.
- COLEMAN, J. S. – CAMPBELL, E. Q. – HOBSON, C. J. – MCPARTLAND, J. – MOOD, A. M. – WEINFELD, F. D. – YORK, R. L. [1966]: *Equality of Education Opportunity*. National Center for Educational Statistics. Washington, D.C.
- CSÜLLÖG K. – LANNERT J. – ZEMPLÉNI A. [2015]: *Számít a pedagógus és az iskola! A felülemelkedő (reziliens) tanulók teljesítményét befolyásoló tényezők az Országos kompetenciamérés adatai alapján*. <http://www.t-tudok.hu/files/2/reziliencia2015.pdf>
- DAVIS, G. A. – THOMAS, M. A. [1989]: *Effective Schools and Effective Teachers*. Allyn & Bacon. Boston.

- DiMAGGIO, P. [1982]: Cultural capital and school success. *American Sociological Review*. Vol. 47. No. 2. pp. 189–201. <https://doi.org/10.2307/2094962>
- FERGE Zs. [1972]: A társadalmi struktúra és az iskolarendszer közötti néhány összefüggés. In: Meleg Csilla (szerk.): *Iskola és társadalom II*. Janus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző Intézet Pedagógia Tanszék. Pécs. 10–30. old.
- FREYTAG, Tim – HOLGER, J. – KRAMER, C. [2015]: *Bildungsgeographie*. Academic in Wissenschaftliche Buchgesellschaft. Damstadt. <https://www.spektrum.de/lexikon/geographie/bildungsgeographie/972>
- GARAMI E. [2013]: *Kistérségi jellemzők együttes hatása az oktatás eredményességére és a továbbtanulási döntésekre*. PhD-értekezés. Debreceni Egyetem. Debrecen. https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/179801/Garami_Erika_Ertekezes-t.pdf?sequence=5&isAllowed=y
- GEIPEL, R. [1965]: *Sozialräumliche Strukturen des Bildungswesens: Studien zur Bildungsökonomie und zur Frage der Gymnasialen Standorte in Hessen*. Diesterweg. Frankfurt am Main.
- HALÁSZ G. [2010]: *Az oktatáspolitikai két évtizede Magyarországon, 1990–2010*. http://halaszg.ofi.hu/download/Policy_kotet.pdf
- HEGEDŰS R. [2015]: Pozitív diszkrimináció a magyar felsőoktatásban. *Educatio*. 2. sz. 139–147. old.
- HEGEDŰS R. [2016]: Számok – arányok – mintázatok a felsőoktatásba felvett hátrányos helyzetűek esetében. *Modern Geográfia*. III. sz. 1–14. old.
- JÁNOSY F. [1966]: *A gazdasági fejlődés trendvonala és a helyreállítási periódusok*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Budapest.
- KSH (KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL) [2008]: *Tájékoztató a kiemelten támogatott kistérségekről*. Budapest. <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/kistersegimutato.pdf>
- LANNERT J. [2006]: Az iskolaeredményességi kutatások nemzetközi tapasztalatai. In: Lannert J. – Nagy M. (szerk.): *Az eredményes iskola. Adatok és esetek*. Országos Közoktatási Intézet. Budapest.
- M. CSÁSZÁR Zs. – WUSCHING Á. T. [2016]: Oktatás és tér. Válogatás az oktatásföldrajz nemzetközi és hazai kutatásaiból. *Iskolakultúra*. 26. évf. 4. sz. 84–95. old.
- POLÓNYI I. [2008a]: *Oktatás, oktatáspolitikai, oktatásgazdaság*. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest.
- POLÓNYI I. [2008b]: Tömegesedés és esélykiegyenlítés a hazai felsőoktatásban. *Új Pedagógiai Szemle*. 58. évf. 8–9. sz. 45–56. old.
- POLÓNYI I. [2012]: Honnan jönnek a hallgatók? *Educatio*. 2. sz. 244–258. old.
- POLÓNYI I. [2014a]: Valóban esélykiegyenlítő hatású a felsőfokú szakképzés? In: Halm T. (szerk.): *Tisztelet az érdemnek. Írások Roóz József rector emeritus 70. születésnapjára*. Budapesti Gazdasági Főiskola. Budapest. 216–231. old.
- POLÓNYI I. [2014b]: A felsőoktatási továbbtanulás kistérségi összefüggései. *Iskolakultúra*. 24. évf. 5. sz. 3–11. old.
- PUSZTAI G. [2004]: *Iskola és közösség. Felekezeti középiskolások az ezredfordulón*. Gondolat. Budapest.
- PUSZTAI G. [2006]: Egy határmenti régió hallgató-társadalmának térszerkezete. In: Juhász E. (szerk.): *Régió és oktatás – A „Regionális egyetem” kutatás zárókonferenciájának tanulmánykötete*. Doktoranduszok Kiss Árpád Közhasznú Egyesülete. Debrecen. 43–56. old.

- REYNOLDS, D. – TEDDLIE, C. – CREEMERS, B. – SCHEERENS, J. – TOWNSEND, T. [2000]: An introduction to school effectiveness research. In: *Teddlie, C. – Reynolds, D. (eds): The International Handbook of School Effectiveness Research*. Falmer. London. pp. 3–25.
- REYNOLDS, D. [1982]: The search for effective schools. *School Organisation*. Vol. 2. Issue 3. pp. 215–237.
- REYNOLDS, D. [1996]: The effective school: an inaugural lecture. *Evaluation and Research in Education*. Vol. 9. Issue 1. pp. 57–73.
- RÓBERT P. [2000]: Bővülő felsőoktatás: ki jut be? *Educatio*. 1. sz. 79–94. old.
- RÓBERT P. [2004]: Iskolai teljesítmény és társadalmi háttér nemzetközi összehasonlításban. In: *Kolosi T. – Tóth I. Gy. – Vukovich Gy. (szerk.): Társadalmi riport 2004*. TÁRKI. Budapest. 193–205. old.
- SZEMERSZKI M. [2010]: Regionális eltérések a harmadfokú továbbtanulásban. In: *Kozma T. – Ceglédi T. (szerk.): Régió és oktatás: A Partium esete*. Debreceni Egyetem Felsőoktatási Kutató és Fejlesztő Központ. Debrecen. 172–188. old.

Summary

The paper examines the access to higher education for young people living in disadvantaged areas of Hungary, based on higher education recruitment statistics. It examines how their academic recruitment as well as the rate and chances of access to universities/colleges changed during the last one and a half decades compared to all enrolled students and to those who live in the most advantageous micro regions. It is found that the chances of access to tertiary education for these young people decreased between 2013 and 2017, and are the worst in full-time undergraduate (undivided) programmes. At the same time, they do not cope with disadvantages in filling state-funded places.